

«Історія України»

Навчально-методичний комплекс фахової підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за спеціальностями 6.03.03.00, 7.03.03.00,

Навчально-методичний комплекс фахової підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за спеціальностями 6.03.03.00, 7.03.03.00, 8.03.03.00 “Історія України” / Наук. ред. В.Й. Борисенко – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 240 с.

У навчально-методичному комплексі подаються структура і зміст фахової підготовки студентів I – V курсів .

Виокремлено тематичні плани, зміст лекційних курсів, зміст та форми проведення семінарських занять, запропоновані завдання для індивідуальної роботи, подано ґрунтовний перелік рекомендованої літератури до кожної з тем, форми проведення контролю засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалів згідно з вимогами Болонського процесу щодо навчання у вищих навчальних закладах.

Курс з історії України

Від найдавніших часів до 1240 р.

Борисенко В.Й., Глизь І.І., Невінчана І.О.

Кафедра історії України
Інституту історичної освіти
НПУ імені М.П.Драгоманова

«Історія України з найдавніших часів до 1240 р.» читається студентам I курсу у II семестрі. Курс складається із 32 годин лекцій, 24 годин семінарських занять і 8 годин індивідуальної роботи студентів, 65 годин самостійної роботи студентів, форма підсумкового контролю – залік.

Основними видами організацій пізнавальної діяльності студентів при вивченні курсу є лекційні та семінарські заняття, а також індивідуальна робота студентів, що включає в себе роботу з джерелами, літературою, роботу з картами, а також підготовку науково-творчих робіт по проблематиці.

Структура курсу

Курс складається з трьох логічно завершених модулів, матеріали в них згруповані за тематично-хронологічним принципом:

- ❖ *1-й модуль* – первісне суспільство та ранньодержавні утворення на території України;
- ❖ *2-й модуль* – праслов'яни, слов'яни, праукраїнці, державність (III ст. до н.е. – початок 80-х рр. IX ст.);
- ❖ *3-й модуль* – Київська Русь.

У ході вивчення курсу студенти повинні здобути ґрунтовні знання:

- процесу еволюції людини і найдавніших суспільств на території України;
- про формування ранньодержавних утворень на території України (VI ст. до н.е. – III ст. н.е.);
- проблем етногенезу українського народу і наукових дискусій з цього питання;
- про місце і роль Києва в утворенні Праукраїнської держави Руська земля (VIII – початок 80-х рр. IX ст.). ;
- основних тенденцій розвитку Київської Русі в період політичної єдності (80-ті рр. IX – перша третина XII ст.);
- особливостей соціально-економічних і суспільно-політичних процесів в Русі-Україні в період роздробленості і монголо-татарської навали;
- етно-культурних процесів періоду Київської Русі.

Тематичний план

№ теми	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторна робота				Самостійна робота
			Всього аудиторних	Лекції	Семинарські	Індивідуальні на роботу	
Модуль 1							
	Первісне суспільство та ранньодержавні утворення на території України:	40	20	12	6	2	20
	Т.1-2. Вступ до курсу історії України. Еволюція людини і найдавніших суспільств на території України.	18	10	6	4	-	6
	Т.3-4. Племена раннього залізного віку на території України (XV – VII ст. до н.е.). Ранньодержавні утворення скіфів, сарматів на території України (VII ст. до н.е. – III ст. н.е.).	12	6	4	-	2	6
	Т.5. Грецька колонізація Північного Причорномор'я і Криму. Боспорське царство.	10	4	2	2	-	6

№ теми	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторна робота				Самостійна робота
			Всього аудиторних	Лекції	Семінарські	Індивідуальні на роботу	
Модуль 2							
	Праслов'яни, слов'яни, праукраїнці, державність (III ст. до н.е. – початок 80-х рр. IX ст.):	35	14	6	6	2	21
	Т.6. Праслов'яни, слов'яни та праукраїнці (III ст. до н.е. – VII ст. н.е.).	14	6	2	4	-	8
	Т.7. Походження українського народу.	12	4	2	2	-	8
	Т.8. Утворення Праукраїнської держави Руська земля (Середньодніпровська Русь) (VIII – початок 80-х рр. IX ст.).	9	4	2	-	2	5

№ теми	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторна робота				Самостійна робота
			Всього аудиторних	Лекції	Семінарські	Індивідуаль на робота	
Модуль 3							
	Київська Русь:	54	30	14	12	4	24
	Т.9. Київська Русь в період політичної єдності (80-ті рр. IX – перша третина XII ст.).	26	16	8	6	2	10
	Т.10. Русь-Україна в період роздробленості і монголо-татарської навали (1132 – 1241 рр.).	16	8	4	4	-	8
	Т.11. Етнічні процеси. Культура. Історичне значення Київської Русі	12	6	2	2	2	6

Приклад тестових завдань для модуля 1

Вкажіть, яке військо напало на Скіфію у VI ст. до н.е.:

- а) перського царя Дарія I;
- б) кіммерійського царя Атея;
- в) гунська навала;
- г) грецького царя Геродота.

Спільноту людей, представники якої об'єднані кровною спорідненістю, колективним виробництвом та споживанням, системою моральних цінностей та життєвих норм, взаємною відповідальністю, називають:

- а) стадом;
- б) родом;
- в) племенем;
- г) сусідською общиною.

Вкажіть найяскравішу культуру епохи енеоліту на території України:

- а) Чорноліська культура;
- б) Трипільська культура;
- в) Черняхівська культура;
- г) Білогородівська культура.

Виберіть з перелічених тверджень ті, які розкривають зміни в житті людей епохи енеоліту:

- а) перетворення мисливства і рибальства у основні заняття людей;
- б) утвердження збиральницького характеру господарства;
- в) перехід до відтворювальних форм господарства – землеробства і скотарства;
- г) винайдення вогню і проколюючих знарядь праці.

Приклад тестових завдань для модуля

2

Дайте порівняльну характеристику основних концепцій етногенезу українського народу.

Розкрийте відносини раньодержавного об'єднання Руська земля з Хозарією і Візантією (VIII – початок 80-х рр. IX ст.).

Приклад тестових завдань для модуля

3

Розкрийте причини роздробленості Київської Русі.

Проаналізуйте внутрішню і зовнішню політику Ярослава Мудрого.

Або

Розкрийте державно-політичну систему Київської держави.

Проаналізуйте політику князя Володимира Мономаха.

Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Предмет і завдання курсу історії України.
2. Основні джерела та література до вивчення курсу історії України.
3. Методика роботи з джерелами та літературою з курсу історії України.
4. Поява людини та найдавніші її поселення на території України.
5. Епоха палеоліту та мезоліту: еволюція людини і знарядь праці.
6. Племена неолітичної епохи. Неолітична виробнича революція.
7. Трипільські племена: територія розселення, господарство і побут.
8. Культура трипільських племен і їх місце в генезисі українського народу.
9. Скотарсько-землеробські племена на території України. Племена ямної та катакомбної культур.
10. Землеробсько-скотарські племена лісостепової зони. Племена шнурової та інших культур бронзового віку.
11. Епоха раннього заліза. Кіммерійці та скіфи на території України (X – VII ст. до н.е.).
12. Землеробські племена лісостепової зони IX – VIII ст. до н.е.
13. Велика Скіфія V – IV ст. до н.е.: територія, населення, господарство.
14. Велика Скіфія V – IV ст. до н.е.: суспільний лад, побут і культура.
15. Мала Скіфія.
16. Боспорське царство.
17. Наступ сарматських племен на Північне Причорномор'я.
18. Грецька колонізація Північного Причорномор'я і Криму.
19. Розклад первісного і зародження ранньоконфлексного суспільства на території України.
20. Суспільно-політичний устрій і соціально-економічний розвиток античних міст-держав: Ольвія, Тіра.
21. Культура античних міст-держав Північного Причорномор'я і Криму.
22. Давні слов'яни на території України. Племена зарубинецької культури.
23. Готи та їх протодержавне утворення у Північному Причорномор'ї.
24. Гунсько-аварська навала на Північне Причорномор'я.

25. Сучасні погляди на поліетнічний характер культури черняхівців.
26. Анти і склавіни. Формування праукраїнських племен празько-корчацької, пеньківської та колочинської культур.
27. Візантійсько-арабські писемні пам'ятки про перші протодержавні об'єднання слов'ян на території України.
28. Виникнення Києва: археологія, джерела та історіографія.
29. Поширення етнонімів "Русь" і "Україна".
30. Норманська та антинорманська гіпотези про походження держави "Русь".
31. Перші українські князі. Праукраїнська держава "Русь" (Руська земля) – могутня ранньосередньовічна країна Східної Європи.
32. Перші походи Русі на Візантію.
33. Перше охрещення князів України-Русі.
34. Язичницькі вірування в дохристиянську епоху.
35. Правові звичаї Праукраїнської держави Руська земля.
36. Київ – центр праукраїнської державності (VII – IX ст.).
37. Діяльність київських князів і поширення їх влади на племінні княжіння (IX – XI ст.). Утворення централізованої держави Київська Русь.
38. Друге охрещення України-Руси за Володимира Великого.
39. Становлення української православної церкви (X – XIII ст.).
40. Політична історія України-Руси у 80-ті рр. IX – середині XI ст.).
41. Політична історія України-Руси від середини XI – до 30-х рр. XII ст.
42. Політична історія України-Руси від 30-х рр. XII – до 40-х рр. XIII ст.
43. Державно-політична система України-Руси в період єдності Київської держави: династія і княжа влада, боярська рада. Феодальні з'їзди, віче.
44. Виникнення і розвиток князівського домену (землеволодіння) в Київській Русі.

45. Виникнення і розвиток боярського землеволодіння (X – XI ст.).
46. Виникнення і розвиток церковного землеволодіння (X – XI ст.).
47. Початковий етап становлення феодальної залежності селян Русі (X – XII ст.).
48. Організація державного управління в Україні-Русі IX – XII ст.
49. Боротьба Русі з кочівниками і колонізація Степу. “Змієві Вали”.
50. Проблеми етногенезу українського народу в історіографії 60 – 90 рр. XX ст.
51. Сучасні автори (В. Борисенко, Л. Залізник, В. Баран та інші.) про походження українського народу.
52. Періодизація історії Київської Русі.
53. Причини розпаду Київської Русі.
54. Об’єднуюча роль Києва і Київської землі в період міжкнязівської боротьби за “українське старшинство” (30-ті рр. XII – 40-ві рр. XIII ст.).
55. Міжнародні династичні зв’язки Київської Русі.
56. Ремесло і торгівля України-Руси у X – 30-х рр. XIII ст.
57. Економіка України-Руси.
58. Основні тенденції розвитку сільського господарства України-Руси X – XII ст.
59. Суспільні верстви Київської Русі та їх становище.
60. Волинське князівство у X – 30-х рр. XIII ст.: територія, політична історія, господарство.
61. Половецька земля: територія, господарство, міста. Розгром і вигнання половців з степів України-Руси.
62. Чернігівське і Переяславське князівства в період політичної роздробленості.
63. Особливості політичної історії України-Руси в період роздробленості держави.
64. Битва русько-половецького воїнства з монголо-татарами на р. Калці.
65. Володимиро-Суздальське князівство в період роздробленості і його відокремлення від України-Руси.
66. Галицько-Волинське князівство і українська державність 30-х рр. XIII ст.
67. Інтенсивний розвиток матеріальної і духовної культури Київської Русі в X – XII ст.
69. Монголо-татарський напад на Північно-Східну Русь і її розгром.
70. Напад монголо-татар на українські удільні князівства. Оборона Києва.

71. Державне і приватне право в Україні-Русі (XI – XIII ст.).
72. Характер соціальних конфліктів в Україні-Русі XI – XIII ст.
73. Концепція В.Петрова про походження українського народу.
74. М.Грушевський про походження українського народу.
75. Сучасна українська історіографія про походження Київської Русі.
76. Формування та розвиток найдавніших міст України-Руси.
77. Найвизначніші літературні пам'ятки України-Руси. Мова на Русі.
78. Архітектурні пам'ятки України-Руси: збережені та знищені.
79. Українська історична спадщина та її сучасне переосмислення.
80. Історичне значення Київської Русі.
81. Писемність і освіта в Київській Русі.
82. Наукові знання та світогляд давніх киян.
83. Архітектурні пам'ятки як мистецькі твори.
84. Оздоблення храмів Київської Русі.
85. Художні ремесла Київської Русі.
86. Рукописна книга і бібліотеки Київської Русі.
87. Історичне значення культури Київської Русі.
88. “Повість временних літ” як історична пам'ятка.
89. Розвиток військової справи і озброєння в Київській Русі
90. Місто і його околиця X – початку XIII ст.